

Prof. dr. sc. Anita Kurtović Mišić*
Ana Garačić, mag. iur.**

KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA

Autorice u radu prikazuju najspornije teorijske i praktične probleme u području seksualnih kaznenih djela u važećem Kaznenom zakonu, a zatim prikazuju izmjene prema Nacrtu prijedloga Radne skupine za izradbu novog Kaznenog zakona. Usprkos značajnijim izmjenama koje su već učinjene u hrvatskom kaznenom zakonodavstvu, preporuke Vijeća Europe, presude ESLJP, konvencijsko pravo i drugi međunarodni dokumenti zahtijevaju stalno usklađivanje kaznenopravnog uređenja ove materije. Pored prikaza pregleda značajnih izmjena, one istovremeno obrazlažu razloge za radikalnu promjenu prvenstveno u koncepciji temeljnog djela iz te glave kaznenih djela, silovanja, te razloge uvođenja nekih novih djela kao spolnog uznemiravanja i sakaćenja ženskih spolnih organa. Pri tome autorice nisu propustile naglasiti koja područja izmjena proširuju opseg kažnjavanja, pa su kao takva podobna za daljnju raspravu.

1. UVOD: KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE I SPOLNOG ĆUDOREĐA DE LEGE LATA

Kaznena djela protiv spolne slobode, premda pripadaju tzv. klasičnom obliku kriminaliteta, oduvijek izazivaju pažnju opće i stručne javnosti. Iako su odredbe Kaznenog zakona (u daljnjem tekstu KZ) koje uređuju ovu materiju pretrpjele više značajnijih izmjena, preporuke Vijeća Europe, presude ESLJP, konvencijsko pravo i drugi međunarodni dokumenti zahtijevaju stalno usklađivanje kaznenopravnog uređenja ove materije.

---

* Prof. dr. sc. Anita Kurtović Mišić, redovita profesorica (u trajnom zvanju) kaznenog prava i predstojnica Zavoda za kaznene znanosti, Pravni fakultet Sveučilišta u Splitu

** Ana Garačić, mag. iur., sutkinja, predsjednica Kaznenog odjela i zamjenica predsjednika Vrhovnog suda Republike Hrvatske

Već iz samog naziva glave KZ koja se bavi ovom materijom možemo uočiti mijene izmjena koje su u njezinu sadržaju. Prijašnji naziv, do 1998. godine, "Krivična djela protiv dostojanstva ličnosti i morala" zamijenjen je nazivom "Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa." Izmjene KZ iz 1998. godine uvele su velike, možemo reći bitne promjene u ovu glavu kaznenih djela.

Najznačajnija promjena bila je uvođenje spolne neutralnosti tako da počinitelj kaznenog djela silovanja sada može biti muška ili ženska osoba, a žrtva također može biti bilo muškarac bilo žena. Postojanje bračne zajednice ili izvanbračne zajednice za opstojnost kaznenog djela nije odlučna, tako da je kazneno djelo silovanja moguće i ako su osobe u braku, a u sudskoj praksi već postoji niz takvih slučajeva. Treća velika novina sastojala se u tome da kazneno djelo silovanja obuhvaća ne samo spolni odnošaj nego i s njim izjednačene spolne radnje, čime je u usporedbi s prethodnim KZ kriminalna zona u odnosu prema tim kaznenim djelima znatno proširena.

Najveći prijepori u sudskoj praksi pojavili su se upravo pri tumačenju radnji koje su izjednačene sa spolnim odnošajem. Što se smatra spolnim odnošajem, pravna teorija i sudska praksa dale su odgovore, no koje su radnje koje se s njime mogu izjednačiti – za tim se još uvijek traga. Prema sudskoj praksi nema dvojbe da su radnje izjednačene sa spolnim odnošajem sve penetracije erigiranog penisa u oralni ili analni otvor žrtve, bez obzira na spol. Međutim kada je riječ o penetraciji dijelovima tijela i predmetima ne samo u spolne organe nego u druge fiziološke šupljine u tijelu ćovjeka, situacija je daleko složenija, tako da će se na ta pitanja morati kroz sudsku praksu tražiti odgovore. Uvođenjem kategorije spolnih radnji izjednačenih sa spolnim odnošajem važeći je KZ suzio opseg bludnih radnji odnosno proširio opseg drugih, težih seksualnih kaznenih djela, čime se postavio problem razgraničenja spolne radnje izjednačene sa spolnim odnošajem i bludne radnje.¹ Sudska praksa još nije zauzela ćvrsti stav o tome.

Pitanje otpora žrtve silovanja za sudsku praksu bilo je kamen spoticanja dugi niz godina. Pristanak žrtve razlog je iskljućenja protupravnosti, pa kada se utvrdi da takav pristanak postoji, kaznenog djela silovanja nema. Premda se u biću kaznenog djela silovanja nigdje ne spominje otpor žrtve niti se od žrtve traži pružanje otpora silovatelju, praksa sudova uporno je tražila i utvrđivala otpor žrtve silovatelju, i to ne samo bilo kakav otpor nego su sudovi utvrđivali intenzitet, trajnost i ozbiljnost pruženog otpora. U pojedinim odlukama inzistiralo se na širokom obrazlaganju fizičkog otpora žrtve silovatelju do npr. slućaja u kojem je silovatelj prijetio noćem, a kad se žrtva nije predavala,

---

¹ Pregled sudskih odluka i poredbeni prikaz austrijske teorije i prakse o tom spornom problemu u: Novoselec i dr.: *Posebni dio kaznenog prava*, Zagreb, 2007., str. 149 i 169.

stavio joj je nož na vrat, ųrtva je uhvatila za oštricu noža golom rukom tako snažno da je posljedica toga bio rez tetive pesnice i gubitak funkcije – da bi sud zaključio da je otpor bio ozbiljan i trajan te tako pobio tezu iz obrane počinitelja da je spolni odnošaj bio dragovoljan.² Pitanjem otpora ųrtve, nakon donošenja novoga Kaznenog zakona, sud se više neće baviti na ovakav način, nego će utvrđivati je li pristanak ųrtve postojao ili nije jer se kaznenim djelom štite spolne slobode pojedinca, njegovo pravo da sam donosi odluke o spolnim odnosima s drugim osobama, odnosno da sam odlučuje o vlastitom spolnom ųivotu.

Svrstavanje kaznenog djela silovanja u ona kaznena djela kojima se štite spolne slobode, a ne dostojanstvo ličnosti, moral i ćudoređe, otklonit će se i problemi koji su postojali pri utvrđivanju supočiniteljstva kod kaznenog djela silovanja. Starija pravna teorija,³ a i sudska praksa, smatrale su da supočiniteljstvo kod kaznenog djela silovanja nije moguće jer nitko ne može htjeti tuđu obljubu kao svoju, pa ako je jedan počinitelj držao ųrtvu, a drugi ostvario spolni odnošaj, drugi je bio počinitelj, a prvi pomagatelj u ostvarenju kaznenoga djela. Novija sudska praksa takve je teorijske postavke počela napuštati tako da imamo primjera u kojima su oba počinitelja oglasena krivima kao supočinitelji kaznenog djela silovanja, premda je samo jedan od njih izvršio obljubu i radnju izjednačenu sa spolnim odnošajem dok je drugi počinitelj samo primijenio silu prema ųrtvi i na taj način slomio njezin otpor.⁴ Novom definicijom kaznenog djela silovanja trebala bi se otkloniti i ova dilema, no sigurno će se otvoriti neke druge koje će trebati kroz primjenu Zakona otklanjati.

---

² O dosadašnjoj praksi hrvatskih sudova u pogledu utvrđivanja otpora ųrtve v. Garačić, A.: *Spolne radnje izjednačene sa spolnim odnošajem kod kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa*, seminar na temu: Konačni prijedlog Zakona o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona, Organizator, Zagreb, 2003., str. 11, <http://www.vsrh.hr>, i Šuperina-Garačić: *Učestalost kaznenih djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa u RH te neka pitanja u sveži s tumačenjem i primjenom kaznenopravnih rješenja iz glave XIV. KZ*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, br. 2/2000., str. 34, <http://www.vsrh.hr>

³ Prema Zlatariću, Koberu i dr., počinitelj je samo onaj koji počini obljubu, jer je silovanje vlastoručno kazneno djelo koje može ostvariti samo jedan počinitelj osobno i samostalno, pa supočiniteljstvo i posredno počiniteljstvo nije moguće. Šire Garačić, A.: *Kazneno djelo silovanja - kvalificirani oblici i odgovornost za težu posljedicu*, Hrvatska pravna revija, br. 7/2001., str. 7, <http://www.vsrh.hr>

⁴ Tako Bačić, Horvatić, Srzentić, Tahović i dr., jer je i ovdje supočinitelj onaj koji zajedno s drugim na temelju zajedničke odluke počini kazneno djelo tako da svaki od supočinitelja sudjeluje u samoj radnji počinjenja ili na drugi način bitno pridonosi počinjenju djela. *Ibid.*

2. KAZNENA DJELA PROTIV SPOLNE SLOBODE⁵ *DE LEGE FERENDA*

Silovanje

1. Inkriminira se svaki **nedobrovoljni** spolni odnošaj ili s njime izjednačena spolna radnja, čak i u odsutnosti bilo kakvog fizičkog otpora. Time se prihvaća nov koncept kaznenog djela silovanja u kojem središnji element postaje **izostanak pristanka**, a ne više primjena sile ili prijetnje i nemogućnost pružanja otpora.⁶
2. Polazeći od teorije vlasti nad djelom, izričito se propisuje da počinitelj može biti i osoba koja **navodi žrtvu** na nedobrovoljni spolni odnošaj ili s njime izjednačenu radnju (npr. uporabom sile ili iskorištavajući zavisnost žrtve), a da sama pri tome ne obavlja spolni odnošaj ili s njime izjednačenu radnju.⁷
3. Novopredložena koncepcija silovanja (*tko s drugom osobom bez njezinog pristanka...*) izričito navodi i neke od situacija u kojima se smatra da pristanak ne postoji, što predstavlja **oborivu presumpciju nepostojanja pristanka**,⁸ čime se teret dokazivanja da je pristanak postojao prebacuje na optuženika.

---

⁵ Za novi naziv glave u Nacrtu prijedloga Radne skupine može se reći da u potpunosti odgovara sadržaju kaznenih djela, ako se izostavi djelo rodoskrvuća čiji se osnovni oblik može prebaciti u kaznena djela protiv braka, obitelji i mladeži, a teži oblici u odredbe koje uređuju pitanja spolne zlouporabe djece.

⁶ Suvremena shvaćanja kaznenog djela silovanja polaze od toga da je kazneno djelo silovanja svaki spolni odnošaj ili s njime izjednačena spolna radnja (spolna radnja kod koje je došlo do penetracije) za koju osoba **nije dala pristanak**: u Belgiji se kazneno djelo silovanja još 1989. godine definiralo kao spolni odnošaj (penetracija) za koji osoba nije dala pristanak; slično i u Velikoj Britaniji u *Sexual Offence Act* iz 2003. godine; Vijeće Europe je u *Preporuci Rec (2002)5* zauzelo stav da zemlje članice VE trebaju kriminalizirati svaki spolni odnošaj počinjen bez pristanka osobe, čak i kada ta osoba nije pokazivala bilo kakve znakove otpora; nadalje, ESLJP je u *presudi M.C. v Bugarska* zauzeo stav da zemlje članice u skladu s prevladavajućim standardima i trendovima trebaju zahtijevati inkriminiranje i efektivno gonjenje svakog nedobrovoljnog spolnog odnošaja, čak i u odsutnosti bilo kakvog fizičkog otpora; tako i Svjetska zdravstvena organizacija (WHO, 2002.) navodi da je spolno nasilje: "bilo koji spolni čin, pokušaj ostvarivanja spolnog čina, neželjeni spolni komentar ili prijedlog koji je usmjeren protiv osobe i njezine spolnosti, a koji može počinuti druga osoba bez obzira na odnos sa žrtvom ili situaciju u kojoj se nalazi" te u *Nacrtu Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i domaćinskog nasilja* kojom se traži od budućih stranaka Konvencije da inkriminiraju svaki nekonsenzualni spolni odnos ili navođenje na nekonsenzualni spolni odnos (čl. 27. Nacrta). Citirano prema obrazloženju Radne skupine za izradu Nacrta prijedloga KZ-a (u daljnjem tekstu: Obrazloženje).

⁷ Sukladno teoriji vlasti nad djelom i takva osoba ostvaruje bitan doprinos djelu pa se kažnjava kao supočinitelj. Onaj koji vlastoručno ispunjava i dio bića djela uvijek je počinitelj. Šire o problemima supočiniteljstva kod kaznenog djela silovanja u: Novoselec i dr.: *op.cit.*, str. 156.

⁸ Pristanak je valjan samo ako je osoba sposobna i slobodna donjeti odluku glede stupanja u spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju. Oboriva pretpostavka nepostojanja

4. Propisuje se mogućnost kažnjavanja u slučaju kad se osoba (počinitelj) nalazi u **otklonljivoj zabludi glede postojanja pristanka**. U takvim situacijama prema općim pravilima o zabludi počinitelj ne bi bio kazneno odgovoran jer je kazneno djelo silovanja namjerni delikt. Unatoč tome što je djelo propisano samo kao namjerni delikt, postojat će kažnjivost u situacijama kad počinitelj nije znao da pristanka nema, ali je prema objektivnim okolnostima i svojim osobnim sposobnostima to morao i mogao znati.
5. Izmijenjena koncepcija kaznenog djela silovanja čini **suvišnim djelo prisile na spolni odnošaj**, jer se drži da pristanak žrtve uopće nije moguć ako je uporabljen bilo koji oblik prijetnje (kvalificirane na život ili tijelo žrtve ili njoj bliske osobe ili blažeg oblika nekim teškim zlom).⁹

Teško silovanje

1. Uz okolnosti koje je i do sada poznavalo naše zakonodavstvo naveden je i **čitav niz novih kvalifikatornih okolnosti** koje silovanje čine težim: počinjenje silovanja prema osobi s kojom počinitelj **održava ili je održavao intimnu vezu**¹⁰ ili **rođaka po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, maćehe ili očuha**; počinjenje silovanja **iskorištavanjem svog službenog položaja**; ako je u počinjenju djela **uporabljeno kakvo oružje ili opasno oruđe**; ako je silovanje počinjeno **iz osvete, mržnje, zbog žrtvine rase, vjere, nacionalnosti, etničke pripadnosti, spolne orijentacije ili iz drugih osobito niskih pobuda**; ako je počinitelj u vrijeme počinjenja djela **kršio mjeru opreza ili obvezu** izrečenu uz uvjetnu osudu ili **zaštitnu mjeru** izrečenu radi zaštite žrtve.¹¹

pristanka teret dokazivanja da je zapravo postojao valjan pristanak prebacuje na optuženika u sljedećim slučajevima: u slučaju primjene sile prema žrtvi ili drugoj osobi ili prijetnje žrtvi ili nekoj drugoj osobi, u slučaju da žrtva zbog svog fizičkog stanja nije bila sposobna izraziti svoj pristanak (npr. osoba spava ili je pod utjecajem opojnih sredstava ili je u besvjesnom stanju) ili u slučaju da se žrtva nalazi u odnosu zavisnosti ili podređenosti prema počinitelju zbog imovinskog, obiteljskog, društvenog, zdravstvenog ili drugog stanja ili teških prilika, odnosno ako je žrtva prijevarom odnosno obmanom navedena na spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju (npr. počinitelj se predstavlja kao netko drugi tko je inače osobno poznat žrtvi ili namjerno dovodi u zabludu žrtvu glede radnje koju čini ili žrtvi stavlja neko sredstvo za savladavanje otpora u piće) ili je spolni odnošaj ili s njime izjednačena radnja izvršen nad osobom kojoj je protupravno oduzeta sloboda. V. Obrazloženje.

⁹ Prisila na spolni odnošaj iz dosadašnjeg čl. 190. postaje jedan od oblika temeljnog kaznenog djela silovanja ako je riječ o sili ili prijetnji manjeg intenziteta kao blažem obliku primjene sile ili prijetnje.

¹⁰ Tako u Nacrtu Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i domaćinskog nasilja. Moguće je kao alternativa predložiti sljedeći tekst: *“ako je djelo počinio braćni drug ili osoba s kojom žrtva živi u izvanbračnoj ili istospolnoj zajednici.”*

¹¹ Tako čl. 176.a KZ Njemačke i čl. 28. Konvencije Vijeća Europe protiv spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja djece.

2. Neka od dosadašnjih kaznenih djela **postaju kvalificirani oblik silovanja**: *spolni odnošaj s nemoćnom osobom* iz dosadašnjeg čl. 189. sada se predviđa kao teško silovanje u kojem počinitelj iskorištava¹² posebnu ranjivost žrtve zbog njezine dobi, bolesti, ovisnosti, invaliditeta, trudnoće, duševne smetnje ili iz nekog drugog razloga; *spolni odnošaj zlouporabom položaja* iz dosadašnjeg članka 191. koje se može javiti ili kao temeljni oblik silovanja (pri čemu je odnos zavisnosti ili podređenosti oboriva pretpostavka za nepostojanje pristanka), ali i kao teško silovanje ako je djelo počinjeno zloupotrebom službenog položaja.¹³
3. Posebno je propisano **silovanje sa smrtnom posljedicom** kojim se teže kažnjava počinitelj ako je pri počinjenju temeljnog djela silovanja kao i teškog silovanja nastupila smrt žrtve.¹⁴

Bludne radnje

Bludne radnje (radnje poduzete na tijelu ili dodirrom tijela druge osobe radi zadovoljenja ili pobuđivanja vlastite ili tuđe pohote kao grubo zadiranje u spolnost¹⁵) propisane su nešto drugačije: napravljena je **gradacija bludnih radnji** s obzirom na kvalifikatorne okolnosti,¹⁶ što do sada nije postojalo.

Spolna zlouporaba djeteta starijeg od četrnaest godina

1. Zaštita djece starijih od četrnaest godina života (dosadašnjih maloljetnika) od spolne zloupotrebe osigurava se **kažnjavanjem određenih osoba** (osoba koje bi trebale imati specifičan odgojni i/ili emocionalni odnos s maloljetnikom, odnosno osoba koje uživaju posebno povjerenje maloljetnika – ro-

---

¹² Prihvatanjem potpuno nove koncepcije silovanja, pružanje otpora nije bitni element kaznenog djela silovanja, pa se stoga ne rabi pojam nemoći, već se govori o iskorištavanju posebne ranjivosti žrtve, koja se, naravno, može odraziti i u nemogućnosti pružanja otpora, ali nepružanje otpora nije konstitutivni element, već nesposobnost za davanje slobodnog pristanka. Citirano prema *Obrazloženju*. Šire u: Pavišić, Grozdanić i Veić: *Komentar Kaznenog zakona*, Zagreb, 2007., str. 502.

¹³ Npr. liječnika prema pacijentu, zatvorskog ćuvara prema zatvoreniku, poslodavca prema uposleniku, njegovatelja prema institucionaliziranoj osobi ili pak zloupotrebom službenog položaja tijekom vođenja kaznenog postupka ili pak zloupotrebom osobe nad kojom se provodi psihoterapeutski tretman ili koja se liječi od ovisnosti i slično ili ako je djelo silovanja počinjeno od osobe kojoj je žrtva povjerena radi odgoja, učenja, ćuvanja ili njege, a nije riječ o osobama iz čl. 189. st. 1. t. c. V. *Obrazloženje*.

¹⁴ Kazneni okviri stroži su nego u KZ Švicarske i Švedske, a slični su onima u KZ Njemačke, Austrije i Slovenije.

¹⁵ Šire o praktičnim poteškoćama u svezi s negativnom definicijom bludne radnje u: Garačić, A.: *op. cit.*, str. 2, i Šuperina-Garačić: *op. cit.*, str. 38.

¹⁶ Bludna radnja s djetetom mlađim od četrnaest godina te navođenje djeteta mlađeg od četrnaest godina da izvrši bludnu radnju s drugom osobom.

ditelj, posvojitelj, oćuh, maćeha, nastavnik, odgojitelj, skrbnik, svećenik, lijećnik, trener i sl.) za spolni odnos s maloljetnikom u slućajevima kad je on **dobrovoljan**.¹⁷

2. Istom kaznom kaŕnjava se srođnik po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, oćuh ili maćeha koji s djetetom starijim od ćetnaest godina izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednaćenu spolnu radnju (djelomićno dosadašnje kazneno djelo rođoskvrnuća iz ćl. 198. st. 2. prošireno glede kruga poćinitelja osobama koje su u srođstvu s maloljetnikom putem odnosa posvojenja ili su pak oćuh ili maćeha maloljetnika) te se uz spolni odnos s maloljetnikom kaŕnjava i **navođenje maloljetnika** na spolni odnos ili s njime izjednaćenu radnju s drugom osobom.

Spolna zlouporaba djeteta mlađeg od ćetnaest godina

1. Predviđeno je kaŕnjavanje osobe koja izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju s djetetom mlađim od ćetnaest godina pri ćemu se ne kaŕnjava osoba koja stupa u spolni odnos s djetetom mlađim od 14 godina¹⁸ **ako dođna razlika između njih nije veća od ćetiri godine**.¹⁹ Također, kaŕnjava se i osoba koja **navede** dijete mlađe od ćetnaest godina da izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednaćenu spolnu radnju s drugom osobom.
2. Predviđeno je **kaŕnjavanje i za otklonjivu zabludu glede dobi ŕrtve** iako se radi o namjernom kaznenom djelu kod kojega prema općim pravilima kaŕnjavanje za otklonjivu zabludu nije moguće.²⁰
3. Propisani su i **teŕi oblici spolne zloupotrebe djeteta**: spolni odnošaj s djetetom mlađim od ćetnaest godina uz primjenu sile ili prijetnje, iskorištavajući odnos povjerenja, autoriteta ili utjecaja koje ima nad

¹⁷ Takva zašćita emocionalnog i sveukupnog razvoja djeteta te njegova spolnog samoođređnja propisana je i ćl. 174. KZ Njemaćke. U slućaju da je rijeć o odnosu u kojem nema pristan-ka, to se djelo kaŕnjava kao teško silovanje jer maloljetnik spada u kategoriju ranjivih ŕtava.

¹⁸ Dođnu granicu za slobodno stupanje u spolne odnose drŕave razlićito ođređuju: tako KZ Austrije, Njemaćke i Rumunjske uzimaju da je dođ u kojoj djeca mogu slobodno stupati u spolne odnose 14 godina ŕivota, dok je slovenski KZ tu granicu podignuo na 15 godina kao i francuski, ŕvedski i slovaćki KZ. Granicu od 16 godina ŕivota imaju KZ ŕvicarske i Belgije, dok norveški Kazneni zakon predviđa razlikovanje u kaŕnjavanju poćinitelja ako je dijete mlađe od 16 (lakša kazna – do pet godina) odnosno 14 godina (teŕa kazna – do 15 godina). U engleskom kaznenom pravu postavljena je granica 13 godina, a u nizozemskom 12 godina ŕivota.

¹⁹ U slućaju veće dođne razlike, ako je rijeć o trajnijoj vezi ili osobe u međuvremenu stupe u brak, trebalo bi omogućiti drŕavnom odvjetniku odustanak od progona te donošenje oslobađajuće presude. Ovo rješenje rađeno je po uzoru na ćl. 139. ŕvicarskog KZ-a. Slićnu odredbu imaju i talijanski, norveški i crnogorski KZ, a uvođenje takvog razlikovanja predlaŕe i *Konvencija o zašćiti djece od spolnog iskorištavanja i spolne zlouporabe*. Njemaćki KZ predviđa kao kvalificirani oblik spolni odnošaj osobe starije od 18 godina s djetetom mlađim od 14 godina. V. Obrazloŕenje Radne skupine. Za komparativni pregled ŕire u: ŕuperina-Garačić: *op. cit.*, str. 29.

²⁰ Takvu odredbu nalazimo u ćl. 187. st. 4. KZ ŕvicarske.

djetetom, ili odnos imovinske i druge ovisnosti djeteta o njemu; ako je počinjen uz jednu ili više okolnosti navedenih u djelu teškog silovanja ili je teško ugrozilo razvoj djeteta te ako je prouzročena smrt djeteta.

Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba

1. **Novo kazneno djelo** sukladno čl. 23. *Konvencije Vijeća Europe o zaštiti djece protiv spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja* kojim se želi pružiti zaštita djeci od **spolne zloupotrebe odraslih osoba koje su početno upoznali putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija ili na drugi način.**²¹ Za postojanje djela nije dovoljno samo puko kontaktiranje djeteta s ciljem da ga se spolno zloupotrijebi, već je potrebno da odrasla osoba poduzme i konkretne mjere da dođe do susreta između nje i djeteta.
2. Propisano je kažnjavanje i za osobu koja **prikuplja, daje ili prenosi podatke** o djeci mlađoj od četrnaest godina radi počinjenja ovog djela.

Podvođenje

1. Kazneno djelo podvođenja²² ograničeno je na **prisiljavanje ili navođenje na pružanje spolnih usluga** uporabom sile ili prijetnjom uporabe sile, obmanom ili iskorištavanjem odnosa podređenosti ili ranjivosti bilo koje osobe odnosno na radnje organiziranja i omogućavanja spolnih radnji s djetetom (i maloljetnom osobom) ili s osobom s težim duševnim smetnjama, i to **bez naknade**.
2. Kažnjava se **i onaj tko navede drugu osobu na korištenje** spolnih usluga s djetetom ili s osobom s težim duševnim smetnjama.

Prostitucija

1. Inkriminirane su aktivnosti vezane uz **pružanje spolnih usluga uz naknadu** (prostitucija²³), bez obzira na to ima li ona međunarodni karakter ili ne i bez obzira na pristanak osobe koja se iskorištava za prostituciju.²⁴

---

²¹ Npr. putem telefona ili interneta, chatrooms, različitih igara, ili na drugi sličan način. U nekim zemljama je izričito zabranjen "telex" – telemarketing (npr. Norveška).

²² U dosadašnjem KZ postojala je velika zbrka u formulacijama dviju odredbi koje su inkriminirale prostituciju: podvođenje iz čl. 195. KZ i međunarodna prostitucija iz čl. 178. KZ, jer su se u velikom dijelom ove odredbe preklapale, a u praksi je većina kaznenih djela koja po činjeničnom opisu odgovaraju kaznenom djelu trgovanja ljudima ili međunarodne prostitucije označena kao podvođenje iz čl. 195. KZ. V. Obrazloženje.

²³ Prostitucija znači uporabu spolnih usluga osobe uz davanje ili obećanje novčane ili druge vrste naknade, bez obzira na to je li ta naknada dana ili obećana samoj osobi koja se prostituirala ili nekoj drugoj osobi.

²⁴ Prostitucija se, sukladno *Konvenciji za suzbijanje trgovine osobama i eksploataciju prostitucije*, ne ograničava na prekograničnu prostituciju te je pristanak irelevantan za postojanje djela.

2. Predviđeno je kažnjavanje za **mamljenje, vrbovanje, poticanje, organiziranje, omogućavanje i reklamiranje**²⁵ prostitucije.
3. Predlaže se i **kažnjavanje za kupovanje spolnih usluga**.²⁶
4. Kao teži oblik djela inkriminira se **prisiljavanje na prostituciju**. Novina je inkriminiranje **korištenja usluga takve osobe uz naplatu ako je korisnik znao ili je morao znati** pod kojim okolnostima se dotična osoba bavi prostitucijom.²⁷
5. **Dječja prostitucija** zabranjuje se tako da je kažnjivo i **nuđenje, dobivanje i davanje djece** za dječju prostituciju²⁸ te **korištenje spolnih usluga djece** uz plaćanje.²⁹
6. Novina je, po uzoru na Njemački KZ (čl. 184.f), inkriminiranje **bavljenja prostitucijom u blizini škole ili drugog mjesta koje redovito posjećuju djeca te u kući u kojoj žive djeca mlađa od 18 godina**.³⁰

Dječja pornografija³¹

1. Pornografija se sada inkriminira u dva zasebna članka, posebno se inkriminira iskorištavanje djece za pornografiju, a posebno upoznavanje djece s pornografijom.
2. Temeljno djelo obuhvaća obilježja dosadašnjih dvaju djela (iskorištavanja djece ili maloljetnih osoba za pornografiju i dječje pornografije na

---

²⁵ Reklamiranje prostitucije putem sredstava javnog informiranja i drugih sličnih sredstava nije predviđeno Konvencijom, ali tu zabranu nalazimo kao dobru praksu u nekim stranim zakonima. V. Obrazloženje Radne skupine.

²⁶ Moguće alternativno rješenje je prijedlog za izmjenu Zakona o prekršajima protiv javnog reda i mira da se korisnike prekršajno kažnjava, a odustane od prekršajnog kažnjavanja prostitutki.

²⁷ U francuskom KZ (čl. 225-12-1) inkriminira se korištenje spolnih usluga uz naplatu posebno ranjive osobe zbog dobi, bolesti, invalidnosti, trudnoće, ako je takvo stanje bilo vidljivo ili poznato počinitelju.

²⁸ Predviđeno *Konvencijom o pravima djeteta* (čl. 32.) i *Protokolom o prodaji djece, dječjoj prostituciji i pornografiji* (čl. 3.) uz Konvenciju te *Konvencijom Vijeća Europe o zaštiti djece od seksualnog zlostavljanja i spolnog iskorištavanja* (čl. 19.).

²⁹ Novina po kojoj se kažnjavaju i korisnici spolnih usluga posljedica je stajališta da se za efikasno suzbijanje takvih pojava mora inkriminirati ne samo ponuda već i potražnja. V. Obrazloženje.

³⁰ Alternativa je prekršajno kažnjavanje.

³¹ Dječja pornografija je sadržaj koji prikazuje dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja tako izgleda u pravom ili hinjenom spolnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe djece. Sadržaji umjetničkog, medicinskog, znanstvenog ili sličnog značaja ne smatraju se pornografijom. V. Obrazloženje. U nedostatku zakonske definicije pojma pornografije, Ustavni sud je u odluci U-III-279/1998. (NN 134/98) naveo da je *“namjena pornografije ... zadovoljenje nekog seksualnog interesa, njezin je pojavni oblik eksplicitno pokazivanje nekog seksualnog ponašanja na nizak, uvredljiv ili ponižavajući način, a karakteristično je da je lišena i svake političke, umjetničke ili znanstvene vrijednosti i poruke.”*

računalnom sustavu ili mreži) te se **dodatno inkriminira svjesno pristupanje** putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija bilo kakvom materijalu pornografskog sadržaja³²

3. Uz prikazivanje prave djece inkriminira se i **realno prikazivanje nepostojeće djece** te prikazivanje osoba koje izgledaju mlađe od 18 godina iako to nisu.³³
4. Predviđa se kažnjavanje za **navođenje djeteta na sudjelovanje** u pornografskoj predstavi te **osobe koja gleda** takvu predstavu uživo ili putem komunikacijskih sredstava znajući da u njoj sudjeluje dijete.
5. Isključeno je kažnjavanje djece za posjedovanje pornografskog materijala koji su oni sami uz pristanak svakog od njih snimili i koji posjeduju za vlastitu upotrebu.³⁴

Teška kaznena djela spolnog iskorištavanja djeteta

Novina u Nacrtu je propisivanje **teškog kaznenog djela spolnog iskorištavanja djeteta** koje sadržava niz kvalifikatornih okolnosti.³⁵ Tako se teže kažnjava počinitelj djela dječje pornografije **ako je dijete prisiljeno ili navedeno** (silom ili prijetnjom uporabe sile, ili obmanom, ili iskorištavajući njegov odnos podređenosti ili zavisnosti) **na snimanje pornografskog materijala ili sudjelovanje u pornografskoj predstavi, ili počinitelj zarađuje** od pornografskih predstava u kojima sudjeluje dijete; ako je pri počinjenju kaznenih djela prisilne prostitucije, dječje pornografije i upoznavanja djece s pornografijom **teško narušeno zdravlje djeteta ili njegov tjelesni ili emocionalni razvoj**, ako je djelo počinjeno **uz sudjelovanje više osoba** bilo kao počinitelja odnosno supočinitelja ili kao sudionika ili je djelo počinjeno u sklopu zločinačke organizacije, ili **nad posebno ranjivom žrtvom**, ili je **počinjeno od člana djetetove obitelji** ili osobe s kojom dijete živi u zajedničkom domaćinstvu, ili **od osobe koja uživa posebno povjerenje djeteta**, ili ako je **počinitelj već bio pravomoćno osuđen za navedena kaznena djela**; ako je prouzročena **smrt djeteta**, ili je počinjenju navedenih djela prethodilo, bilo paralelno ili je slijedilo **mučenje djeteta**.

---

³² Za postojanje djela nije potrebno da osoba spremi te podatke u svoj kompjuter (u tom slučaju radilo bi se o posjedovanju), već je dostatno da samo privremeno pristupa i gleda pornografski materijal, što je danas sve češće. V. Obrazloženje.

³³ Sukladno *Konvenciji o suzbijanju kompjuterskog kriminaliteta* (čl. 9.) te *Konvenciji o zaštiti djece od spolnog zlostavljanja i spolnog iskorištavanja* (čl. 20.).

³⁴ Iznimka se pokazuje potrebnom kako se ne bi nepotrebno inkriminirala djeca u toj osjetljivoj dobi. V. Obrazloženje.

³⁵ Ovaj članak slijedi odredbu o kvalifikatornim okolnostima iz čl. 28. *Konvencije o zaštiti djece protiv spolnog iskorištavanja i spolnog zlostavljanja* te strukturu čl. 189. (teško silovanje) Nacrta.

Spolno uznemiravanje³⁶

Novo kazneno djelo spolnog uznemiravanja zamišljeno je kao inkriminacija nedopuštenih ponašanja spolne naravi odnosno samo ako **postoji posebna namjera dobivanja spolne usluge** (ili je opetovano spolno uznemiravanje dovelo do neke teže posljedice ili ga je počinila službena osoba u obavljanju službe).³⁷

Sakaćenje ženskih spolnih organa³⁸

1. Predlaže se kažnjavanje počinitelja koji ženskoj osobi, kad to nije opravdano iz terapijskih ili medicinskih razloga, odsiječe ili joj pomogne odsjeći ili joj na drugi način **ošteti ili trajno promijeni spolne organe**.³⁹ Pri tome **pristanak žrtve ne isključuje protupravnost**.
2. Predviđene su i kvalifikatorne okolnosti: ako je djelo **počinjeno prema djetetu** mlađem od 18 godina, ako je počinjeno **uz naplatu** te ako je prouzročena **smrt ženske osobe** ili joj je **zdravlje trajno teško narušeno**.
3. Predlaže se da za djelo počinjeno prema djetetu mlađem od 18 godina **uz počinitelja odgovaraju i roditelji**, a sud može roditeljima **oduzeti roditeljsko pravo**.
4. Za **liječnika** koji je počinio djelo sakaćenja ženskih spolnih organa predlaže se **oduzimanje liječničke dozvole** u trajanju od 6 mjeseci do 10 godina.

---

³⁶ Radna skupina smatra da definicija spolnog uznemiravanja mora biti jednaka onoj koja se nalazi u *Zakonu o suzbijanju diskriminacije*: "Spolno uznemiravanje je svako verbalno, neverbalno ili fizičko neželjeno ponašanje spolne naravi koje ima cilj ili stvarno predstavlja povredu dostojanstva osobi, koje uzrokuje strah, neprijateljsko, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje." Ta ponašanja obuhvaćaju npr. neželjen fizički kontakt, neprimjerene primjedbe spolne prirode, pokazivanje uvredljivog vizualnog materijala, sramotne pozive, molbe ili zahtjeve za spolne usluge i slično.

³⁷ Slično čl. 222-33. KZ Francuske. Radna skupina razmatra mogućnosti za uvođenje posebne sankcije mjere zabrane približavanja i uznemiravanja.

³⁸ Ovo kazneno djelo rađeno je po uzoru na engleski *Female Genital Mutilation Act, 2003*, na čl. 583-bis i 583-ter talijanskog KZ te ono rješenje iz austrijskog i norveškog KZ, a uzima u obzir i čl. 5. *Maputo protokola* te čl. 30. *Nacrta Konvencije Vijeća Europe o prevenciji i borbi protiv nasilja nad ženama i domaćinskog nasilja*.

³⁹ Za raspravu je treba li kažnjavati i osobu koja savjetuje ženu ili je potakne da to sama učini.

Kaznena djela protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa *de lege lata*

Silovanje

Ćlanak 188.

(1) *Tko drugu osobu uporabom sile ili prijetnje da će izravno napasti na njezin život ili tijelo ili na život ili tijelo njoj bliske osobe prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.*

(2) *Tko poćini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući naćin, ili ako je istom prigodom prema istoj ųrtvi poćinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednaćenih spolnih radnji od više poćinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.*

(3) *Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga ćlanka prouzroćena smrt silovane osobe, ili je teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili je silovana ųenska osoba ostala trudna, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.*

(4) *Ako je kazneno djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka poćinjeno prema maloljetnoj osobi, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.*

(5) *Ako je kazneno djelo iz stavka 2. i 3. ovoga ćlanka poćinjeno prema maloljetnoj osobi, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.*

(6) *Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga ćlanka prouzroćene posljedice iz stavka 3. ovoga ćlanka, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.*

Kaznena djela protiv spolne slobode *de lege ferenda* (osjenćani tekst oznaćava materiju o kojoj će se još raspravljati)

Silovanje

Ćlanak 188.

(1) Tko s drugom osobom bez njezina pristanka izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju ili tko drugu osobu navede da bez svoga pristanka izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednaćenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(2) Pristanak iz stavka 1. ne postoji ako osoba nije svojom voljom odlućila stupiti u spolni odnošaj ili s njime izjednaćenu spolnu radnju ili nije bila sposobna donijeti takvu odluku, a osobito ako je djelo poćinjeno:

- a) uz uporabu sile ili prijetnje,
- b) zlouporabom poloćaja nad osobom koja se prema poćinitelju nalazi u odnosu podređenosti ili zavisnosti,
- c) nad osobom kojoj je protupravno oduzeta sloboda,
- d) nad osobom koja spava ili je iz drugog razloga u besvjesnom stanju,
- e) nad osobom kojoj je poćinitelj bez njezina znanja dao ili ju je naveo da uzme tvar koja ju je omamila tako da u vrijeme izvršenja spolnog odnošaja ili s njime izjednaćene radnje nije bila sposobna izraziti svoj pristanak.

(3) Poćinitelj koji je bio u otklonjivoj zabludi glede postojanja pristanka iz stavka 1. kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

Teško silovanje

Ćlanak 189.

Kaznom zatvora od tri do dvanaest godina kaznit će se tko djelo iz ćlanka 188. ovoga Zakona poćini:

Spolni odnošaj s nemoćnom osobom

Članak 189.

(1) *Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s drugom osobom, iskoristivši njezinu duševnu bolest, duševnu poremećenost, nedovoljnu duševnu razvijenost, neku drugu težu duševnu smetnju, ili kakvo drugo stanje te osobe zbog kojeg ona nije sposobna za otpor, kaznit će se kaznom zatvora od tri do osam godina.*

(2) *Tko počini kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja, ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora od tri do deset godina.*

(3) *Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. ovoga članka prouzročena smrt osobe s kojom je izvršen spolni odnošaj ili s njim izjednačena spolna radnja, ili je takva osoba teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili ako je ženska osoba ostala trudna, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do deset godina.*

(4) *Ako su kaznenim djelom iz stavka 2. ovoga članka prouzročene posljedice iz stavka 3. ovoga članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.*

Prisila na spolni odnošaj

Članak 190.

Tko drugu osobu prisili na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu

- a) iskorištavajući posebnu ranjivost žrtve zbog njezine dobi, bolesti, ovisnosti, invaliditeta, trudnoće, duševne smetnje ili iz nekog drugog razloga;
- b) prema osobi s kojom je počinitelj u intimnoj vezi;
- c) ako je počinjeno od srodnika po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, očuha ili maćehe;
- d) na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način;
- e) pred djetetom mlađim od 14 godina;
- f) uz sudjelovanje više počinitelja;
- g) uz uporabu oružja ili opasnog oruđa;
- h) tako da je silovana osoba teško tjelesno ozlijeđena, ili joj je zdravlje teško narušeno, ili je ostala trudna;
- i) iz osvete, mržnje zbog žrtvine rase, vjere, nacionalnosti, etničke pripadnosti, spolne orijentacije ili iz drugih osobito niskih pobuda;
- j) uz kršenje mjere opreza, posebne obveze ili zaštitne mjere izrečene počinitelju radi zaštite te žrtve.

Silovanje sa smrtnom posljedicom

Članak 189.a

(1) *Ako je kaznenim djelom iz članka 188. stavka 1. ovog Zakona prouzročena smrt silovane osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od tri do petnaest godina.*

(2) *Ako je kaznenim djelom iz članka 189. ovog Zakona prouzročena smrt silovane osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina.*

(3) *Ako je kaznenim djelom iz članka 188. stavka 3. ovog Zakona prouzročena smrt silovane osobe, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

Spolna zlouporaba djeteta starijeg od četrnaest godina

Članak 190.

(1) *Tko s djetetom starijim od četrnaest godina koje mu je povjereno radi*

radnju ozbiljnom prijetnjom nekim teškim zlom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Spolni odnošaj zlouporabom položaja

Članak 191.

(1) Tko zlouporabom svog položaja navede na spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju drugu osobu koja se zbog imovinskog, obiteljskog, društvenog, zdravstvenog ili drugog stanja ili prilika nalazi prema njemu u odnosu zavisnosti, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(2) Nastavnik, odgojitelj, roditelj, posvojitelj, skrbnik, očuh, maćeha ili druga osoba koja iskorištavajući svoj položaj ili odnos prema maloljetnoj osobi koja joj je povjerena radi učenja, odgoja, čuvanja ili njege izvrši s njom spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

Bludne radnje

Članak 193.

(1) Tko u slučajevima iz članka 188. do 191. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tih kaznenih djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Tko u slučaju iz članka 192. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela, počini samo bludnu radnju, ili kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini prema djetetu ili maloljetnoj osobi,

odgoja, učenja, čuvanja ili njege izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili navede to dijete da s drugom osobom izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Kaznom iz stavka 1. ovoga članka kaznit će se srodnik po krvi ili po posvojenju u ravnoj lozi, očuh ili maćeha koji s djetetom starijim od četrnaest godina izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju, ili navede to dijete da s drugom osobom izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju.

Bludne radnje

Članak 191.

(1) Tko pod uvjetima iz članka 188. ili 191. stavak 2. ovoga Zakona počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

(2) Tko pod uvjetima iz članka 189. ili 191. stavak 1. ovoga Zakona kad nije počinjen ni pokušaj tog kaznenog djela, počini samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(3) Tko nad djetetom mlađim od četrnaest godina izvrši samo bludnu radnju, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Kaznom iz stavka 2. kaznit će se tko navede dijete mlađe od četrnaest godina da izvrši bludnu radnju s drugom osobom ili da pred njim ili drugom osobom izvrši spolnu radnju namijenjenu zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote.

(5) Ako je pod uvjetima iz stavka 4. ovoga članka nad djetetom mlađim od četrnaest izvršena samo bludna radnja, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

Spolni odnošaj s djetetom

Članak 192.

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od tri do dvanaest godina.

(2) Tko izvrši nasilni spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom (članak 188. stavak 1.) ili s nemoćnim djetetom (članak 189. stavak 1.), kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(3) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju zloporabom položaja s djetetom (članak 191. stavak 2.), kaznit će se kaznom zatvora najmanje tri godine.

(4) Tko počini kazneno djelo iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka na osobito okrutan ili osobito ponižavajući način, ili ako je istom prigodom prema istoj žrtvi počinjeno više spolnih odnošaja ili s njim izjednačenih spolnih radnji od više počinitelja, kaznit će se kaznom zatvora najmanje pet godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

(5) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1., 2. i 3. ovoga članka prouzročena smrt djeteta, ili je dijete teško tjelesno ozlijeđeno, ili mu je zdravlje teško narušeno, ili je žensko dijete ostalo trudno, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje osam godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Spolna zloporaba djeteta mlađeg od četrnaest godina

Članak 192.

(1) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od četrnaest godina, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(2) Tko navede dijete mlađe od četrnaest godina da izvrši spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju s drugom osobom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Neće se kazniti za djelo iz stavka 1. ovoga članka počinitelj ako razlika u dobi između osoba koje čine spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju nije veća od četiri godine.

(4) Ako počinitelj postupa u otklonjivoj zabludi da dijete s kojim stupa u spolni odnošaj ili s njime izjednačenu spolnu radnju ima najmanje četrnaest godina, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(5) Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s djetetom mlađim od četrnaest godina uz primjenu sile ili prijetnje, iskorištavajući odnos povjerenja, autoriteta ili utjecaja koje ima nad djetetom, ili odnos imovinske i druge ovisnosti djeteta o njemu, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(6) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 5. ovoga članka počinjeno uz jednu ili više okolnosti navedenih u članku 189. ovog Zakona, ili je teško ugrozilo razvoj silovanog djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od najmanje pet godina.

(7) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1., 5. i 6. ovoga članka prouzročena smrt djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora od deset do trideset godina.

Zadovoljenje pohote pred djetetom ili maloljetnom osobom

Članak 194.

Tko pred djetetom ili maloljetnom osobom vrši radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote, ili tko navede dijete da pred njim ili drugom osobom vrši takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

Podvođenje

Članak 195.

(1) Tko podvede dijete ili maloljetnu osobu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(2) Tko radi zarade organizira ili omogući drugoj osobi pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.

(3) Tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom uporabe sile ili obmanom prisili ili navede na pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(4) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. i 3. ovoga članka počinjeno s maloljetnom osobom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje tri godine.

(5) Tko djetetu organizira ili omogući pružanje seksualnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do pet godina.

(6) Ako je kazneno djelo iz stavka 2. ili 3. ovoga članka počinjeno s djetetom, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(7) Bez utjecaja je za počinjenje kaznenog djela iz ovoga članka je li

Zadovoljenje pohote pred djetetom mlađim od četrnaest godina

Članak 193.

Tko pred djetetom mlađim od četrnaest godina čini radnje namijenjene zadovoljavanju vlastite ili tuđe pohote, ili tko navede dijete da pred njim ili drugom osobom čini takve radnje, kaznit će se kaznom zatvora do jedne godine.

Mamljenje djece za zadovoljenje spolnih potreba

Članak 194.

(1) Punoljetna osoba koja djetetu mlađem od četrnaest godina, s ciljem da ona ili druga osoba nad njim počini kazneno djelo iz članka 192. stavka 1., 5., 6. i 7., članka 197. stavka 1. i članka 197.a stavka 1. ovoga zakona putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija ili na drugi način predloži susret s njom ili drugom osobom i koja poduzme mjere da do tog susreta dođe, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Kaznom zatvora do jedne godine kaznit će se onaj tko prikuplja, daje ili prenosi podatke o djeci mlađoj od četrnaest godina radi počinjenja kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka.

Podvođenje

Članak 195.

(1) Tko drugu osobu silom ili prijetnjom uporabe sile, ili obmanom, ili iskorištavajući njezin odnos podređenosti ili zavisnosti, ili iskorištavajući njezinu psihičku ranjivost ili drugi oblik ranjivosti prisili ili navede na pružanje spolnih usluga, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(2) Tko organizira ili omogući pružanje spolnih usluga s djetetom mlađim od četrnaest godina ili s osobom

se osoba koja se podvodi već ranije bavila prostitucijom ili ne.

Iskorištavanje djece ili maloljetnih osoba za pornografiju

Članak 196.

(1) *Tko dijete ili maloljetnu osobu snimi za izradbu fotografija, audiovizualnog materijala ili drugih predmeta pornografskog sadržaja, ili posjeduje ili uvozi ili prodaje, ili raspačava, ili prikazuje takav materijal, ili te osobe navede na sudjelovanje u pornografskoj predstavi, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*

(2) *Predmeti koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se, a predmeti koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se i uništiti.*

Upoznavanje djece s pornografijom

Članak 197.

(1) *Tko djetetu proda, pokloni, prikaže, javnim izlaganjem ili na drugi način učini pristupačnim spise, slike, audiovizualne ili druge predmete pornografskog sadržaja ili mu prikaže pornografsku predstavu, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.*

(2) *Predmeti koji su bili namijenjeni ili uporabljeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se, a predmeti koji su nastali počinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga članka oduzet će se i uništiti.*

s težim duševnim smetnjama, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(3) Tko organizira ili omogućiti pružanje spolnih usluga s djetetom starijim od četrnaest godina, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.

(4) Kaznom iz stavka 2. ovoga članka kaznit će se tko navede drugu osobu na korištenje spolnih usluga s djetetom mlađim od četrnaest godina, a kaznom iz stavka 3. ovoga članka onaj tko navede drugu osobu na korištenje spolnih usluga s djetetom starijim od četrnaest godina ili s osobom s težim duševnim smetnjama.

Prostitucija

Članak 196.

(1) Tko radi zarade drugu osobu namamljuje, vrbuje ili potiče na pružanje spolnih usluga ili organizira ili omogućiti drugoj osobi pružanje spolnih usluga, ili putem sredstava javnog informiranja i drugih sličnih sredstava reklamira prostituciju, kaznit će se kaznom zatvora do tri godine.

(2) Tko se koristi spolnim uslugama druge osobe uz naplatu, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.

(3) Tko drugu osobu radi zarade silom ili prijetnjom uporabe sile, ili obmanom, ili iskorištavajući njezin odnos podređenosti ili zavisnosti, ili iskorištavajući njenu psihičku ranjivost ili neki drugi oblik ranjivosti, ili iskorištavajući svoj službeni položaj prisili ili navede na pružanje spolnih usluga, ili tko se koristi spolnim uslugama takve osobe uz naplatu, a da je znao ili morao znati za navedene okolnosti, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.

(4) Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počinji prema djetetu ili prema osobi s težim duševnim smetnjama ili

Dječja pornografija na računalnom sustavu ili mreži

Članak 197.a

(1) *Tko pomoću računalnog sustava ili mreže proizvodi, nudi, distribuira, pribavlja za sebe ili drugoga, ili tko u računalnom sustavu ili na medijima za pohranu računalnih podataka posjeduje pornografske sadržaje koji prikazuju djecu ili maloljetnike u seksualnom eksplicitnom ponašanju ili koji su fokusirani na njihove spolne organe, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do deset godina.*

(2) *Tko djetetu, posredstvom računalnog sustava, mreže ili medija za pohranu računalnih podataka učini pristupačnim slike, audiovizualne sadržaje ili druge predmete pornografskog sadržaja, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do tri godine.*

(3) *Posebne naprave, sredstva, računalni programi ili podaci korišteni ili prilagođeni za počinjenje kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga članka oduzet će se.*

Rodoskrvrnuće

Članak 198.

(1) *Tko izvrši spolni odnošaj ili s njim izjednačenu spolnu radnju s rođakom po krvi u ravnoj lozi ili s bratom ili sestrom, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.*

(2) *Tko kazneno djelo iz stavka 1. ovoga članka počini s maloljetnom osobom, kaznit će se kaznom zatvora od šest mjeseci do pet godina.*

tko nudi, dobiva ili daje dijete ili osobu s težim duševnim smetnjama za prostituciju ili se koristi spolnim uslugama djeteta ili osobe s težim duševnim smetnjama uz naplatu, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(5) *Tko djelo iz stavka 3. počini prema djetetu, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.*

(6) *Tko se prostitucijom bavi u blizini škole ili drugog mjesta koje redovito posjećuju djeca ili u domu u kojem žive djeca, kaznit će se novčanom kaznom ili kaznom zatvora do jedne godine.*

(7) *Bez utjecaja je na postojanje kaznenog djela iz ovoga članka okolnost je li osoba koja se namamljuje, vrbuje, potiče ili iskorištava za prostituciju na to pristala i je li se osoba koju se namamljuje, vrbuje, potiče, iskorištava, prisiljava ili obmanom navodi na prostituciju već time bavila ili ne.*

(8) *Prostitucija znači uporabu spolnih usluga osobe uz davanje ili obećanje novčane ili druge vrste naknade, bez obzira na to je li ta naknada dana ili obećana samoj osobi koja se prostituira ili nekoj drugoj osobi.*

Dječja pornografija

Članak 197.

(1) *Tko za izradu pornografije snimi ili navede dijete da se snimi ili dječju pornografiju proizvodi, nudi, čini dostupnom, raspačava, pribavlja za sebe ili drugoga, prodaje, prikazuje, posjeduje ili svjesno putem informacijsko-komunikacijskih tehnologija pristupa dječjoj pornografiji, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.*

Dječja pornografija je sadržaj koji prikazuje dijete ili realno prikazano nepostojeće dijete ili osobu koja tako izgleda u pravom ili hinjenom spolnom ponašanju ili koji prikazuje spolne organe

(3) Tko djelo iz stavka 1. ovoga članka poćini sa djetetom, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do osam godina.

djece. Sadrćaji umjetnićkog, medicinskog, znanstvenog ili slićnog znaćaja ne smatraju se pornografijom. (U ćlanak 89.)

(2) Kaznom iz stavka 1. kaznit će se tko navede dijete na sudjelovanje u pornografskoj predstavi ili tko gleda takvu predstavu ućivo ili putem komunikacijskih sredstava znajući da u njoj sudjeluje dijete.

(3) Naprave, sredstva, raćunalni programi ili podaci namijenjeni, uporabljeni ili prilagoćeni za poćinjenje ili olakćavanje poćinjenja kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga ćlanka kao i predmeti koji su nastali poćinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. i 2. ovoga ćlanka, oduzet će se i po potrebi unićtiti.

(4) Neće se kazniti djeca za proizvodnju i posjedovanje pornografskog sadrćaja koji prikazuje njih same u spolnom ponaćanju ili koji prikazuje njihove spolne organe ako su oni sami taj sadrćaj proizveli ili ga posjeduju uz pristanak svakog od njih i iskljućivo za svoju osobnu upotrebu.

Upoznavanje djece s pornografijom

Ćlanak 199.

(1) Tko djetetu mlaćem od 14 godina proda, pokloni, prikaće ili javnim izlaganjem, posredstvom raćunalnog sustava, mreće ili medija za pohranu raćunalnih podataka ili na drugi naćin ućini pristupaćnim spise, slike, audiovizualne sadrćaje ili druge predmete pornografskog sadrćaja ili mu prikaće pornografsku predstavu, kaznit će se kaznom zatvora od tri mjeseca do tri godine.

(2) Predmeti, posebne naprave, sredstva, raćunalni programi ili podaci koji su bili namijenjeni, prilagoćeni ili uporabljeni za poćinjenje kaznenog djela iz stavka 1. ovoga ćlanka oduzet će se i unićtiti, a dobit nastala poćinjenjem kaznenog djela iz stavka 1. ovoga ćlanka oduzet će se.

Teška kaznena djela spolnog iskorištavanja djeteta

Članak 200.

(1) Tko dijete silom ili prijetnjom uporabe sile, ili obmanom, ili iskorištavajući njegov odnos podređenosti ili zavisnosti prisili ili navede na snimanje pornografskog materijala, ili sudjelovanje u pornografskoj predstavi, ili zarađuje od pornografskih predstava u kojima sudjeluje dijete, kaznit će se kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(2) Ako je kaznenim djelom iz članka 196. stavka 3., članka 197. stavka 1. i 2. te članka 198. stavka 1. teško narušeno zdravlje djeteta ili njegov tjelesni ili emocionalni razvoj, ako je djelo počinjeno uz sudjelovanje više osoba bilo kao počinitelja odnosno supočinitelja ili kao sudionika, ili je djelo počinjeno u sklopu zločinačke organizacije, ili nad posebno ranjivom žrtvom, ili je počinjeno od člana djetetove obitelji ili osobe s kojom dijete živi u zajedničkom domaćinstvu, ili od osobe koja uživa posebno povjerenje djeteta, ili ako je počinitelj već bio pravomoćno osuđen za navedena kaznena djela, kaznit će se kaznom zatvora od tri do petnaest godina.

(3) Ako je kazneno djelo iz članka 196. stavka 4. i iz stavka 1. ovoga članka počinjeno uz okolnosti navedene u stavku drugom ovoga članka, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje pet godina.

(4) Ako je kaznenim djelom iz članka 196. stavka 3. i 4., članka 197. stavka 1. i 2., članka 198. stavka 1. ili članka 200. stavka 1. i 2. prouzročena smrt djeteta, ili je počinjenju navedenih djela prethodilo, bilo paralelno ili je slijedilo mučenje djeteta, počinitelj će se kazniti kaznom zatvora najmanje deset godina ili kaznom dugotrajnog zatvora.

Spolno uznemirivanje

Ćlanak 201.

(1) Tko drugog spolno uznemiruje zlouporabom odnosa nadrećenosti, ili spolno uznemiruje ųrtvu posebno ranjivu zbog dobi, bolesti ili nekog drugog razloga, a to je imalo kao posljedicu pogoršanje uvjeta rada i poloųaja na poslu ili odgojno-obrazovnoj ustanovi ili sportskoj organizaciji, ili je dovelo do pogoršanja tjelesnog ili duševnog zdravlja osobe, kaznit će se kaznom zatvora do dvije godine.

(2) Spolnim uznemirivanjem u smislu stavka 1. smatra se osobito svako verbalno, neverbalno ili fizićko neųeljeno ponašanje spolne naravi koje ima cilj ili stvarno jest povreda dostojanstva osobe koje uzrokuje strah, neprijateljsko, poniųavajuće ili uvredljivo okruųenje.

Sakaćenje ųenskih spolnih organa

Ćlanak 203.

(1) Tko ųenskoj osobi, kad to nije opravdano iz terapijskih ili medicinskih razloga, odsijeće ili joj pomogne odsjeći ili joj na drugi naćin ošteti ili trajno promijeni spolne organe ili je savjetuje ili potakne da to sama ućini, kaznit će se kaznom zatvora od ųest mjeseci do pet godina.

(2) Ako je djelo iz stavka 1. ovoga ćlanka poćinjeno prema djetetu mlaćdem od 18 godina ili je poćinjeno uz naplatu, poćinitelj će se kazniti kaznom zatvora od jedne do osam godina.

(3) Ako je djelo iz stavka 1. poćinjeno prema djetetu mlaćdem od 18 godina, uz poćinitelja odgovaraju i roditelji, a kaznit će se sukladno stavku 2. ovoga ćlanka. Sud moųe roditeljima oduzeti roditeljsko pravo.

(4) Ako je kaznenim djelom iz stavka 1. i 2. ovoga ćlanka prouzroćena smrt ųenske osobe ili joj je zdravlje trajno teško narušeno, poćinitelj će se kazniti

kaznom zatvora od jedne do dvanaest godina.

(5) Ako je kazneno djelo iz stavka 1. i 2. počinio liječnik, oduzet će mu se liječnička dozvola u trajanju od šest mjeseci do deset godina.

(6) Za djelo iz stavka 1., 2. i 4. ovoga članka kazneni postupak će se pokrenuti i kad kazneno djelo nije kažnjivo prema zakonu države u kojoj je počinjeno.

(7) Pristanak žrtve ne isključuje protupravnost ovoga djela.

Summary

CRIMINAL OFFENCES AGAINST SEXUAL FREEDOM AND MORALITY

The authors present the most controversial theoretical and practical problems in the field of sexual criminal offences in the Criminal Code in force, and follow this with the presentation of amendments according to the Draft Proposal of the Working Group for the Drafting of the new Criminal Code. Despite the significant changes in the Croatian criminal legislation already made, the Council of Europe's recommendations, the judgments of the ECtHR, Convention law and other international documents require constant harmonisation in the regulation of this subject matter by criminal law. As well as providing an overview of the significant changes made, the authors at the same time explain the reasons for the radical change, primarily of the concept of the basic criminal offence in this Chapter, the criminal offence of rape, and the reasons for the introduction of some new offences of sexual harassment and mutilation of female sexual organs. Here, the authors do not fail to emphasise in which fields these changes expand the scope of punishment, which makes such changes fit for further discussion.